

SU.
SUNNUNTAISUOMALAINEN

Yli neljännes S-ryhmän alueosuuskauppojen päättäjistä istuu myös kotikuntansa hallituksessa tai valtuustossa. Suomalaiset kuntapäättäjät vaikuttavat S-kauppojen päätävissä elimissä ainakin 452 hengen voimin. Kunnanvaltuustojen puheenjohtajia näistä on 57 ja kunnanhallitusten puheenjohtajia 40.

Jos osuuskauppojen johdossa istuvat kansanedustajat muodostaisivat oman puolueensa, tulisi siitä eduskunnan neljänneksi suurin. Kansanedustajia osuuskauppojen päätävissä elimissä on 39 – kuusi vähemmän kuin demareita eduskunnassa.

Kunnallispolitiikkojen ja kansanedustajien lisäksi osuuskauppojen hallintoelimissä istuu kymmeniä muita kunnallisen tai valtakunnallisen tason vaikuttajia, esimerkiksi kunnanjohtajia, kuntien rahoitusjohtajia, kaupunginlakimiehiä ja muita kuntien johtoryhmien jäseniä.

Sunnuntaisuomalainen selvitti kaikkien SOK:n osuuskauppojen hallituksissa, hallintoneuvostoissa ja edustajistoissa istuvien taustat. Näistä 1 654 henkilöstä yli 500 on kunnallisesti tai valtakunnallisesti merkittävässä asemassa julkisella sektorilla.

JULKISHALLINNON ja osuuskaupan henkilösiteet ovat nostattaneet syytöksiä siitä, että SOK saisi parempaa kohtelua esimerkiksi lupa-asioissa. Erityisen silmiinpistäväinä kritiikot ovat pitäneet ABC-keijun leviämistä.

Huoltamoketju vietti viime vuonna kymmenvuotisjuhliansa. Silloin sillä oli 401 toimipistettä. Keskimäärin Suomessa on siis edellisten kymmenen vuoden aikana avattu uusi ABC useammin kuin joka kymmenes päivä.

S-ryhmä on selvä markkinajohtaja myös päivittäistavarakaupassa.

SUOMEN PIENYRITTÄJÄT ry on toimittanut Euroopan neuvoston korruptionvastaiselle toimielimelle Grecolle ilmiannon rakenteellisesta korruptiosta Suomen kunnallishallinnossa. Ilmiäntö koskee juuri kunnallispuhuttajien osallistumista alueosuuskauppojen johtoon.

Esimerkkinä kirjelmässä käytetään Helsingin Maunulan liikekeskustan kehittämistä. Joukko pienyrittäjiä – Suomen pienyrittäjien varapuheenjohtaja heidän joukossaan – joutuu kaavamuuksien vuoksi purkamaan omalla kustannuksellaan liikekiinteistönsä asuntojen tieltä.

Asemakaavaan varatun liiketilan puolesta nielee yhdistyksen mukaan lähes kokonaan S-market, jolle Helsingin osuuskauppa HOK-Elanto sai tontinvarauksen ilman kilpailutusta.

SUNNUNTAISUOMALAISEN selvitys on laajin koskaan julkaistu tutkimus kunnallisen päätöksenteon ja SOK-laisen osuuskaupan kytkennöistä. Annoimme tulokset Suomen pienyrittäjien puheenjohtajalle **Harri Jyrkiäiselle** nähtäväksi.

– Koetan tässä kauhunsekaisin tuntein tulkita ja katsoa näitä taulukoita. Tilanne on itse asiassa vielä karkeampi kuin olen ymmärtänyt tähän, Jyrkiäinen sanoo.

Hänen mukaansa tilanne pitää nähdä rakenteellisena korruptiona, joka rajoittaa pienyrittäjien mahdollisuuksia kilpailla esimerkiksi liikepaikoista.

– Ei voi olla niin, että pyytäjät ja päättäjät istuvat samalla puolella pöytää.

HOK-Elannon edustajiston jäsenen, kansanedustaja **Erkki Tuomiojan** (sd.) mukaan kytkeytyä ei lähtökohdaisesti ole mitään epäilyttävää.

– Jos 80 prosenttia pääkaupunkiseudun kotiloukista on HOK-Elannon jäseniä, tilastollinen tosiseikka on, että noin 80 prosenttia pääkaupunkiseudun päättäjistäkin on jäseniä, Tuomioja selittää.

TUOMIOJAN MUKAAN olennaista on, että jääviyssäännöksiä noudatetaan tarkasti. Kilpailu pienten ja suurten yritysten välillä on usein resurssista johtuen epäreilua yhtiömuodosta riippumatta, hän huomauttaa.

Politiikkojen runsasta määrää selittää

Tuomiojan mukaan se, että puolueet haluavat tunnettuja ehdokkaita osuuskauppavaaleihin.

Tuomioja pitää vain hyvänä, että kulluttajien hallitsema osuustoiminta kykenee lyömään yksityisen kapitalistisen voittavoitellun.

– Olen puolueellinen sen suhteen, onko yritys osuuskunta vai osakeyhtiö tai suomalainen vai ulkolainen. Minulla saa kansalaisena olla tällainen mielipide ja uskon, että monella muullakin suomalaisella on.

Kunta- ja hallintolain esteellisyyspykäliä määrittelevät, milloin henkilön tulee jäädä itsensä kunnanvaltuustossa tai -hallituksessa. Laki ei kuitenkaan yleensä estä esimerkiksi puolueiden sisäisiä neuvotteluihin, joissa ryhmä päättää kantansa.

Samoin kuntien omistamien yritysten hallitukset ovat esteellisyyspykälien ulkopuolella.

– Ollessani apulaiskaupunginjohtaja ja Elannon hallintoneuvoston puheenjohtaja jääväsini itseni päätöksenteosta,

enkö osallistunut poliittisiin neuvotteluihin, joissa Elannon asioita oli esillä, sanoo Tuomioja.

HALLINTONEUVOSTOJEN ja hallitusten jäsenet saavat kaikissa osuuskaupoissa kokouspalkkioiden lisäksi henkilökunta-alennuksen ostoksistaan. Edustajiston jäsenille tämä etu suodaan ainakin Helsingin, Lahden, Seinäjoen, Tampereen ja Turun osuuskaupoissa.

Seinäjoesta Eepeetä lukuunottamatta kaupat kuitenkin luopuvat edustajis-

tojensa alennuksista ensi vuoden alusta. Hallituksissa ja hallintoneuvostoissa istuvat saavat edelleen pitää alennuksensa.

SOK:n viestintäjohtajan **Suso Kolesnikin** mukaan edustajistojen edun poistamisella pyritään vähentämään jääviys-tilanteita. Osuuskauppojen hallituksissa ja hallintoneuvostoissa istuvat kuntapäättäjät ovat joka tapauksessa automaattisesti jääviä osuuskauppaa koskevissa asioissa.

Sen sijaan edustajiston jäsenet eivät

ole, paitsi erityisestä syystä. Kolesnikin mukaan alennukset voisivat lainopillisesti olla tällainen syy.

HENKILÖKUNTAEDUT vaihtelevat hie-man paikkakunnittain, mutta alueosuuskaupat noudattavat S-ryhmän suosittua melko tarkasti. Suosituksen mukaan alennusta annetaan kaikissa osuuskaupan toimipisteissä kolme prosenttia päivittäistavaroista ja 15 prosenttia käyttötavaroista sekä ravintolaruudasta.

Muutamissa osuuskaupoissa päivittäistavaroista eli esimerkiksi ruuasta annetaan korkeampi – yleensä viiden prosentin – alennus.

Edunsaajat voivat myös ostaa autoja maksamalla S-ryhmään kuuluvan auto-kaupan kustannusten päälle kolme prosenttia sekä toimituskulut. Toimituskulut ovat 600 euroa uudesta ja 95 euroa vaihtotautosta. Varaosista ja huoltotoista annetaan 15 prosentin alennus.

Hotelliyö maksaa Sokos Hotellissa 45 euroa ja Radisson SASissa 60 euroa.

PÄÄTTÄJIEN ALENNUS tarkoittaa ainakin 300–400 euron vuotuista säästöä keskkokoisessa ja -tuloisessa perheessä. SOK laski *Sunnuntaisuomalaiselle*, että henkilökuntaetua nauttiva perhe käyttää S-ryhmässä keskimäärin 7 700 euroa vuodessa. Ruokaan käytetään noin puolet.

Summa vastaa Tilastokeskuksen tuoreinta lukua keskimääräisen perheen ruokalaskusta. 3–5 prosentin alennuksesta tulisi näin 115–200 euron vuotuisen hyötyä, ja muista eduista parisataa euroa lisää.

Arvio päättäjien saamasta hyödyistä on karkea. Summaan vaikuttaa perheen koko, ostosten keskittäminen sekä tulot, jotka ovat päättäjillä luultavasti keskimääräistä suuremmat.

KOKOUSPALKKIOT ja kokousten määrät vaihtelevat osuuskauppojen ja hallintoelinten välillä. Hallituksen jäsenille maksetaan korkeimmat, muutaman sadan euron, kokouspalkkiot ja lisäksi kuukausikorvaus, joka vaihtelee muutamista sadoista euroista runsaaseen tuhatteuroon.

Hallintoneuvostojen ja edustajistojen rivijäsenille maksetaan pelkät kokouspalkkiot. Edustajistot kokoontuvat keskimäärin kaksi, hallintoneuvostot 4–5 kertaa vuodessa. Palkkiot vaihtelevat suuresti, mutta ovat keskimäärin noin 200 euroa kokouspäivältä.

Hallintoneuvostojen puheenjohtajille maksetaan lisäksi kuukausikorvauksia. Esimerkiksi HOK-Elannon hallintoneuvoston puheenjohtaja, kaupunginvaltuutettu **Jorma Bergholm** (sd.) ja varapuheenjohtaja, kansanedustaja **Ben Zyskovicz** (kok.) saavat osuuskaupalta 1 170 euron kuukausipalkkion.

Hallintoneuvostojen puheenjohtajat osallistuvat hallituksen kokouksiin, joi-ta on Zyskoviczin mukaan noin kerran kuukaudessa. Lisäksi HOK-Elannon hallintoneuvosto kokoontui viime vuonna kuusi kertaa.

Jokaiselta kokouspäivältä maksetaan HOK-Elannossa 425 euron palkkio. Kuukausipalkkion kanssa tämä tekee 21 690 euroa vuodessa. ●

Keskittäminen kannattaa

S-ryhmän johdossa istuu miltei viisisataa kuntapoliitikkoa. Kansanedustaja Zyskoviczille kertyy osuuskaupasta palkkioita 21 690 euroa vuodessa.

JARNO LISKI, KUVITUS: MARKUS VIITAKOSKI

KYMMENEN KÄRJESSÄ

- Kuntapoliitikkojen osuus kaupan päättäjistä:
- HOK-Elanto, Helsinki: 71 %
- Arina, Oulu: 49 %
- Hämeenmaa, Lahti: 41 %
- Satakunta, Pori: 40 %
- Suur-Savo, Mikkelä: 40 %
- Turun Osuuskauppa, Turku: 39 %
- Keula, Rauma: 36 %
- Keskimaa, Jyväskylä: 33 %
- Pirkanmaa, Tampere: 32 %
- PeeAssä, Kuopio: 32 %

Lähde: Kunnat ja alueosuuskaupat